

Til politiske partier på Stortinget

Felles uttalelse fra de regionale jordvernforeningene til partienes programarbeid i forbindelse med Stortingsvalget 2017

De regionale jordvernforeningene og -alliansene i Buskerud, Oslo og Akershus, Møre og Romsdal, Telemark, Rogaland, Vestfold og Hedmark, samt Jordvernforeningen i Bømlo sender her inn en felles uttalelse, for å bidra til at ditt parti vektlegger jordvern i partiets programarbeid foran kommende stortingsvalg.

Jordvernforeningene i Norge minner de politiske partiene om det enstemmige vedtaket i Stortingets næringskomite 15. desember 2015, der det ble fastlagt et nasjonalt mål om å omdisponere maksimalt 4.000 dekar dyrket mark årlig innen 2020. Nå går utviklingen i feil retning, viser de ferskeste Kostra-tallene: Det ble i 2015 omdisponert 6.300 dekar dyrket mark. Dette er en økning på 600 dekar fra 2014, og det er mer enn det tidligere nasjonale målet på maksimalt 6.000 dekar årlig. Det er av særdeles stor betydning at de politiske partiene innarbeider forpliktende jordvernmål og jordverntiltak i sine partiprogrammer. Stortinget vedtok i den nasjonale jordvernstrategien i desember at regjeringen skulle etablere og utrede en rekke tiltak for styrke vernet av dyrket mark. Jordvernforeningene ber partiene om å innarbeide tiltak i sine partiprogrammer.

Det grønne skiftet og en gradvis overgang fra den såkalte fossiløkonomien til en ny bioøkonomi, vil bli en svært viktig del av vår framtidige verdiskapning og resultere i lavere utslipp av klimagasser. Bioøkonomi defineres som økonomisk aktivitet basert på omdanning av biomasse til produkter som mat, materialer og energi. Den viktigste ressursen for en effektiv produksjon av biomasse er jord med høy bonitet, og dette er de arealene som enten allerede er dyrket mark, eller som kan opparbeides til dette formålet. Bare ca. 3% av norsk landareal er dyrket, og dyrkbare arealer av høy bonitet er svært begrensede. Ikke minst i forbindelse med samferdselsprosjekter som veier, jernbane og flyplasser er det i mange tiår blitt omdisponert enorme arealer av dyrket og dyrkbar mark, både i Norge og globalt. Dette har ledet til et økende behov og en stigende interesse for jordvern.

Det viktigste tiltaket for vern av matjord er å gi matjorda et juridisk vern. Jordvernforeningene i Norge mener at all dyrket og dyrkbar mark må gis et juridisk vern mot omdisponering og nedbygging gjennom jordloven. Jordvernforeningene mener at myndigheten etter jordloven må legges til fylkesmannen. Paragraf 2 i loven må oppheves slik at jordvernet ikke må vike for bestemte arealplaner etter plan og bygningsloven, og paragraf 9 må skjerpes slik at det kun er mulig å omdisponere matjord for nasjonalt viktige samfunnsinteresser. ***Dette innebærer at det normalt ikke skal gis dispensasjon til nærings- og boligutbygging på matjord.*** Det må utarbeides en egen bestemmelse for omdisponering av matjord, der det kreves at det ved omdisponering av matjord må nydyrkes det dobbelte av arealet innen det samme klimatiske og topografiske området. Videre må matjordlaget fra omdisponerte områder tilbakeføres til matproduksjon i det samme klimatiske og topografiske området.

Videre trengs tydelige bestemmelser innen samferdselssektoren: Samferdselsdepartementet er klar over behovet for jordvern, men velger bevisst å ikke legge dette inn som et premiss i Nasjonal transportplan (NTP). I stedet velger en å overlate hele dette store samfunnsansvaret til de ordinære planprosessene. Dette er svært uheldig, og faktisk ris til egen bak for samferdselsetatene. Et eksempel på dette er planlegging og bygging av ny E18 gjennom Ås og Ski i Akershus, der jordvern har hatt stor betydning og gitt et høyt konfliktnivå over lang tid, og bidratt til dyre prosesser og manglende gjennomføring. Det mest alvorlige er imidlertid at samferdselsdepartementet i Nasjonal transportplan ikke tar hensyn til vår fremtidige matsikkerhet og verdiskapning i deler av vårt næringsliv.

Vi ber derfor om at ditt parti sørger for at den nye jordvernstrategien med innstrammet jordvernmål får følger for de retningslinjene som samferdselsetatene legger til grunn når de starter planlegging av nye tiltak, og at

det defineres nye og offensive virkemidler for å ta bedre vare på matjorda i den videre prosessen mot ny Nasjonal transportplan (NTP) for 2018-2029.

Trafikkutfordringer knyttet til byer og store tettsteder blir ofte løst i såkalte bypakker med prioritering mellom ulike samferdselstiltak. Vi mener at Statens vegvesen og ulike politiske beslutningstakere legger for liten vekt på hva resultatene fra trafikkforskningen (TØI) viser, nemlig at det er nær sammenheng mellom økt veikapasitet og vekst i biltrafikken.

I forbindelse med utbygging av samferdselsanlegg er det noen ganger ikke mulig å unngå tap av matjord. Men det kan gjøres mye for å minimalisere eller redusere tapet. De viktigste tiltakene i så måte er:

- **Endre prosesser, standarder og retningslinjer, slik at jordvern er et *premiss* i ny NTP.** Jordvernhensyn og beregninger av konsekvenser for matjord må som følge av dette være en fast del av grunnlagsdokumentet for Nasjonal transportplan. Videre må jordvernhensyn inn som en forpliktende del av Statens Vegvesens vegnormaler. Tilsvarende må det legges til grunn i forskrift overfor Jernbaneverket. Bare i Hedmark har man regnet på at utbyggingen av E6, RV3/25 og E16, samt dobbeltsporet jernbane til sammen vil beslaglegge 1.500 dekar matjord.
- **Utrede korridorer som er skånsomme i forhold til forbruk av matjord.** I dag velges ofte korte utbyggingsparseller som har utgangspunkt i nåværende vei- eller jernbaneanlegg. Dette hindrer ofte valg av de mest matjordvennlige løsningene.
- **Bidra til å lede vekst (boliger og arbeidsplasser) bort fra områder med god matjord, f.eks ved utvikling av nye knutepunkter som ikke ligger «midt i matfatet».** Jernbaneverkets valg av InterCitytrasé og -stasjon på Skoppum Vest er et godt eksempel på dette.
- **Unngå å legge motorveikryss på eller i tilknytning til den beste matjorda.**

Vern av matjord, slik at den fortsatt kan produsere mat og biomasse som grunnlag for framtidens verdiskapning, er et nasjonalt ansvar som ALLE politiske partier må ta hensyn til i sitt partiprogram!

September 2016

Lars Opsal jr (sign, elektronisk godkjent)

Talsperson, Jordvernalliansen i Hedmark

og på vegne av

Øyvind Kjølberg (sign)
Jordvern Oslo og Akershus

Sigbjørn Fjærvoll (sign)
Jordvern Vestvold

Kirsti Marie Lager Lyngås (sign)
Buskerud Jordvernallianse

Olaf Gjedrem (sign)
Jordvernforeningen i Rogaland

Kolbjørn Gaustad (sign)
Jordvern Møre og Romsdal

Torstein Ruben Kaasa (sign)
Jordvernforeningen i Telemark

Jan Sigve Særsten Robberstad (sign)
Jordvernforeninga i Bømlo